

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

V Ljubljani v sredo 4. januarija 1871.

O b s e g: O novem letu. — Prijateljem sadjerejstva za novo leto. — Koliko ptiči koristijo gospodarstvu. — Usmilite se ubozih tičev pod prostim nebom! — Dolgoletne opazke o kačah. — Še nekoliko dokazov za slovanstvo starodavnih Venetov. — Slovenci. — Slovnstvo. — O zadevah slovenske Matice. — Mnogovrstne novice. — Dopisi — Novičar (Prememba vojne postave z ozirom na bogoslovce).

0 novem letu 1871.

Ko Mesija se prikaže svetu,
Angelj svitli peva, se raduje:
„Slava v raji Večnemu Očetu,
Sveti mir na zemlji naj kraljuje!“

Ko pripeljal časa tir neskončni
Leta mladega je prvi dan:
Angelj blaženi v višavi solnčni,
Oj, postani zopet Ti glasán!

Narod družega zdaj tre, sovraži,
Krvna reka po zemljici lije;
Kri prelita strasti ne vtolaži —
Ne sovraštva, katero v srcih klije.

In pastir narodov v ječi krasni
Toči ljubljeni jetnik solzé:
Tolažnik pastirjev v noči jasni
Oj posuši solze Pijeve!

Angelj, glas naj Tvoj se zopet sliši,
Naj po svetu milo se glasi,
Narod vsak v srce si ga zapiši
In ohrani ga do konca dní.

Vtihnijo na vek besede take:
„Vi ste hlapci, mi smo vam gospodje!“
Keruba naj glas predré oblake:
„Mir Vam, bratje ste si vsi narodje.“

V plug spremeni meč naj se krvavi,
Zemljo blagoslovi naj Gospod,
Trudni kar ratár u brazdo stavi,
Naj bogat rodi jeseni plod.

Prava svoboda naj se razšira,
S čednostjo naj druží se omika;
Slave sinom, ljudstvom vsem naj vera
V letu novem bode kinč in dika.

Novo leto! solze vse obriši,
In zaceli rane vsem stvarém.
Glas naj radostni se zopet sliši:
Slava Večnemu in mir ljudém!

Janez Bile.

Gospodarske stvari.

Prijateljem sadjerejstva za novo leto.

Spisal Lovro Mencinger Golski.

Sè zadnjim udarcem Silvestrove polnoči odbila nam je ura zadnji trenutek sedme desetletne dôbe našega stoletja, ter izročila vso delavnost naroda našega in vseh sedanjcev večnej sodbi in zgodovini; rodila pa se je nam nova osma desetletna dôba s prvicco. Začnimo tudi mi s prvicco! Bodimo složni!

Sedanji čas se po pravici sme imenovati čas naravnega življenja, kajti enakost hrepení po enakosti. Po tej naravnej poti edinijo se narodi, po tej poti zedinujemo se na duhovno in materialno korist; vsaj neovržljiva ostane stara prislovica: „Sloga jači“. — V edinstvi veselo ti tekne vsako delo.

Zaostajati pa mora vse, karkoli se neče ali se ne vé ukloniti tej postavi, zaostajati mora posebno dandanes, ko vse se razvija hitro — viharo.

Vse drugo drugim prepustivši hočem pomeriti le sadjerejsko umetnost in delavnost po tej postavi.

Koliko neki doseže sadjerejec, ako ostane samec? Akoravno sam za-se morda veliko in tudi še za okolico nekoliko, vendar pa v drugem oziru premalo. Delavnost njegova, ako je še tako sloveča, ostane vendar-le posamesna, in za obči blagor preslaba. Le ozrimo se nekoliko nazaj v pretekla leta, in videli bodemo, koliko vspeha imajo posamesna dela. Želim si tukaj imeti v rokah zapisnik vseh rodoljubov, ki so se pečali sè sadjerejo. Razen nekterih sedaj res cvetočih sadjerejskih del nahajajo se skoraj po vseh naselbah dežele naše priče nekdanjih pridnih rok, — a ko so se te odtegnile, zaspalo je vse, in sedanjci imenujejo svojo last staro neukretno drevje, katero jim rodi ali pa ne, po svojej trmi, in mnogo gospodarjev je tacih, ki mislijo, da dedovana hiša ostati mora v svojej starinskejši častitljivosti, tako tudi zemljišče, katero jim je prišlo v roke po prvenstvu ali po poroki. Srednje in staro ljudstvo pripoveduje tu in tam o sadjerejskih ograjah, ki zapuščene od prvih rok so postale vdove, in enake kakemu otročjemu delu poginile so enodnevnim muham podobne.

Prizadeva si in prizadevala si je častitljiva družba kmetijska že nad sto let; deželna gosposka po marljivih predstojnikih, ki so marsikaj obudili v življenje; prizadevalo si je duhovstvo, katero je od nekdanj imelo v svojej vrsti najmarljivi sadjerejce; trudili so se šolski učitelji in obudili v posamesnih kmetih veselje do sadjereje; al čem večje je bilo njihovo prizadevanje, tembolj nas uči sedaj skušnja preteklih let, da posamesna

dela, če tudi še tako vnetih mož, niso zmožna vneti ljudstva za splošno delavnost in narodni prid. Posamesna dela enaka so poskušinjam za kratek čas, ker nimajo občega priznavanja obče potrebe.

Kdo ne bi visoko cenil poljedelstva? — Zato spomladi o času oranja prime za drevo vsak kmet, zato se okopava, pleve in zopet gnoji, orje in seje na vsakej njivi. Obče priznavanje neobhodne potrebnosti poljedelstva, prve podlage ohranjenja našega, nam je prirojeno.

Sadjerejec najde za svojo delavnost pripravnega sveta veliko več, kakor poljedelec, da! kamorkoli se ozre, akoravno razmerjenega, skoraj brez mere. Ko bi pač ravno te roke, ki so izurjene v poljedelstvu, vsako leto o primernem času se tudi gibale na zapuščeninah v sadjerejske delavnosti, koliko rajskih vrtov štela bi dežela naša! — Obče priznavanje bi ne zaostajalo, in bistvena lastnost kmeta bila bi, da je v enej in istej osebi poljedelec, živinorejec in sadjerejec. Leto za letom tekli bi mu iz trojnih virov lepi dohodki za dom in deželo.

Kdo ne bi visoko cenil živinorejstva? — Ono ima obče priznavanje obče potrebe.

Zakaj pa ne tudi sadjereja? — Koliko opešanih posestnikov je, ki še ne vidijo, da imajo cele zaklade v praznem svetu, ktere bi dali v zadregi za Jakobovo lečo! — In ravno tam leži njih „Hevilat, — zemlja, ki jim rodi zlato“. Doma imaš, a ne poznaš! — pravi „Blaže in Nežica“.

Ako bi korist sadjerejstva spoznali vsi, po primer-nem navodu vsi kmetje postali bi sadjerejci, kjer koli je kraj za sadjerejo pripraven, in dežela naša je pre-rojena, in blagostanje povzdignjeno na visoko stopinjo.

Kmetijska naša družba, ki je že veliko storila za pospeh sadjerejstva, ki je izdala izvrstno knjižico Pir-čevu, očeta naše sadjereje, — ki je napravila že več sadnih razstav itd., naj nam je središče, mati, podruž-nice njene pa hčerke tej materi; al te hčerke morajo marljive biti in mnogo jih mora biti. Iz „Novic“ smo izvedeli, da se bodo podružnice na novo osnovala in da se bodo ustanovile po novih občinah. Občine nove dobimo kmalu, kakor so nam lanske „Novice“ pove-dale, in po njih naj se ustanovijo tudi podružnice kmetijske. Po tej poti imamo v kratkem času razpeto gosto mrežo kmetijskih podružnic z vsestransko delav-nostjo po vsej deželi. Organ naš — „Novice“ — bodi družbi duša!

Ne dvomim, da bi se ne obudilo mnogo zmožnih udov po vsej deželi, vsaj se več ne bode terjalo od njih, kot nesebično rodoljubje — gorečnost za blagor dežele. Koliko bi potem pridobile ljudske šole, je neprecenljivo.

Ljudskih šol pa brez sadjerejnih vrtov si skoraj misliti ne smemo; podučevanje umne sadjereje samo po bukvah, jalova je teorija, ki ne rodi sadjerejcev. Otrok zapustivši šolo, poprime se kmetije — po starem ko-pitu. Kar je slišal o sadjereji v meglenej teoriji, tega se tudi le megleno še spominja. Začnimo! zedinimo se! Žive te potrebe le ne vidi tak, kdor misli, da je naša zemlja že obdelana. Ako začnemo srčno, po pre-govoru imamo že polovico storjenega. Začetek združ-nih moči bode nam čarobna palica v sadjerejskej Ara-biji, in skale točile bodo cele reke blagostanja dela-ljubnemu narodu našemu.

Koliko ptiči koristijo gospodarstvu.

Spisal Govekar po „Prakt. Landw.“

Naj v kratkih črticah, pa po številkah pokažemo, koliko škode si naredi gospodar, kateri nedolžne ptičice

zavolj par češenj ali zrn, ktere mu zraven obiranja škodljivih mrčesov pozobljejo, neusmiljeuo preganja ali moriti dopušča.

Neusmiljeno preganjanje nedolžnih ptič je pri Ita-lijanih postalo tako rekoč narodna potreba, in kakor se sploh misli, so se neusmiljene a škodljive razvade od potujočih, po Kranjskem, Koroškem itd. dela iskajočih laških delalcev naučili naši ljudje.

Naj pokažemo škodo, ktera izvira od tod, ako ne-usmiljena roka pokonča le eno kukavico, eno sovo, dve žolni, deset goršničekov ali višnjevih senic in dvajset vrabcev.

O kukavici pravi Brehm, da „ne bi se smela pogrešati v nobenem gozdu, kajti ona ne oživlja le naših gozdov, ampak jih tudi ohranjuje. Njen glas ozna-nuje prihod pomladi in prihod najzvestejše dobrotnice naših gozdov. Ona se živi od žužkov in njih ličink, posebno od prehodnjih prejcev, katerih se druge ptice ogibljejo zavoljo njihovih krhkih kocin in jih ne pokončujejo. Njen nenasitljivi želodec je za gozde pravi dobrotnik, in njena požrešnost varuje gozdom kinč. V pokončevanju škodljivega mrčesa storé kukavice več, nego more v tem storiti človeška roka“. — Bere se, da je l. 1848. opazoval naravoslovec Homeyer en par kukavic ter videl, da je v vsaki minuti požrla dvoje kosmatih prejcev (gosenic). Potem znese to na dan, to je, o 12 urah, le po dveh kukavicah gosenic 2880, na mesec dni pa 86.400. Imenovana škodljiva kosmata go-senica pa zleže 600—800 jajec. Mislimo si zdaj, da bi med temi le tretji del bil babic, znese to za prihodnje leto 17 milijonov gosenic, ktere bi gozd neusmiljeno pokončevale. — Učitelj H. Weber piše v svoji knjigi, da požre ena sama kukavica na dan okoli 180 prehod-njih gosenic. Koliko znaša to na mesec dni, naj si pa sleherni sam preračuni. Tudi se je bralo v poročilih iz Ogerskega, da so bile leta 1845. gosenice gozd na 2 kvadratnih ali štirjaških miljah začele tako izdelovati, da je bilo bližnjim vaščanom, to je, 180 ljudem naro-čeno, naj vse storé karkoli morejo, da uničijo škodljivi mrčes, ter tako gozd gotove pogube rešijo. Dasiravno so se 3 dni vsi delalci trudili, ter vse mogoče storili, bil je vendar njih trud zastonj; prepustili so nazadnje gozd njegovi žalostni osodi. Al glejte! kukavice pridejo, in v kratkem času bila je nesreča odvrnjena, ter gozd rešen gotove pogube. Kaj mar misliš, dragi bralec, koliko časa bi bilo unih 180 delalcev delalo, in koliko denarja bi bilo to stalo, ako bi bil sleherni le dvajse-tico služil na dan?

Sove se živé od miši, podgan, iščejo pa tudi go-senic. Sedaj pa vprašamo: ali ni sramotno za gospo-darja, kateri svojega dobrotnika ubije, ter ga potem na vrata na skedenj nabije? Mislimo si lahko, daga ni go-spodarja, kateri bi s svojo mačko kaj tacega storil, in vendar sova v mišjem lovu daleč daleč mačko prekosí! Vprašamo le: ali se tak gospodar, kateri to žival pobija, ter jo nabija po vratih, javno pred vsem svetom ne kaže za pravega bedaka? Sovo na vratih nabita je to, kar da bi si gospodar na vrat nabil napis: „Ta hišni gosodar je prismoda!“ Že smo prej izvedeli, da babica kosmate gosenice zleže po dvakrat na leto 600 do 800 jajčic, od katerih pride, ako ostane polovica babic, spomladi 540.000 gosenic. — Bere se, da so opazovali par pegastih sov, ter se prepričali, da so v eni uri svojim mladim v gnjezdo po 12 miši prinesle. Našli so tudi v želodcu ene sove 8 miši in 44 kosmatih prejcev. — Nek anglešk gospodar je našel v golžunu ene same sove 4 miši, 84 gosenic ter odstankov še družih mrčesov. — Naravoslovec dr. Gloger pravi, da požre ena sama sova čez leto in dan 3000 miši, in na-tančne skušnje so izpričale, da potrebuje ena sova,